

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Процес фінансової децентралізації в Україні триває вже близько чотирьох років. 1 квітня 2014 року Урядом було схвалено Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. А основним вектором реформ у цьому напрямі стали процеси фінансової децентралізації.

Метою фінансової децентралізації є надання змоги щодо комплексного вирішення питань розвитку територіальних громад та формування нових прогресивних відносин в управлінні бюджетними ресурсами. Децентралізація передбачає розподіл повноважень, функцій, відповідальності та фінансових ресурсів між різними рівнями влади, зміну системи оподаткування, зміну трансферної політики, а її ефективність залежить, значною мірою, від повноважень органів місцевого самоврядування у питаннях прийняття бюджетних рішень, формування та виконання дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів.

Загалом виокремлюють два основних етапи процесу децентралізації:

I етап (2014-2016 роки) – фіскальна децентралізація (децентралізація фінансових ресурсів);

II етап (2017-2020 роки) – подальше удосконалення міжбюджетних відносин і ефективне управління фінансовими ресурсами.

Так, протягом першого етапу були зроблені певні кроки у напрямку фінансової децентралізації – прийнято зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України у грудні 2014 року, які набрали чинності з січня 2015 року, розроблено та ухвалено низку нормативно-правових актів стосовно об'єднання територіальних громад та організації їхнього співробітництва. Результатами реформ першого етапу стала реалізація таких заходів:

- перерозподілено фінансові ресурси, у тому числі розширено доходні джерела на засадах децентралізації шляхом передачі доходів з державного бюджету, запроваджено нові види платежів та розширено базу оподаткування чинних (за місцевими бюджетами закріплено близько 50 джерел доходів);
- запроваджено нові види міжбюджетних трансфертів, закріплено за галузевими міністерствами розподіл коштів Освітньої та Медичної субвенцій;
- перерозподілено видаткові повноваження органів влади у відповідності до принципу субсидіарності;
- надано повну бюджетну самостійність у формуванні та виконанні місцевих бюджетів, визначено строки затвердження місцевих бюджетів – до 25 грудня, незалежно від прийняття державного бюджету;
- закладено норми щодо формування спроможних громад шляхом стимулювання громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом;
- систему балансування місцевих бюджетів змінено більш прогресивною системою – вирівнювання податкоспроможності територій.

Започаткована в 2014 році реформа з передачі на місця повноважень та фінансових ресурсів дозволила суттєво збільшити місцеві бюджети за останні 3 роки. Власні доходи місцевих бюджетів зросли у 2,8 рази - з 68 млрд.грн. у 2014 році, до 192,7 млрд.грн. у 2017 році. Частка місцевих податків і зборів у власних доходах місцевих бюджетів (загальний фонд) зросла з 0,7% у 2014 році до 27,3% у 2017 році.

Таке збільшення доходів місцевих бюджетів позитивно вплинуло на зростання частки місцевих бюджетів (враховуючи трансферти) у зведеному бюджеті України. За результатами виконання бюджетів 2017 року питома вага місцевих бюджетів вперше перевищила частку державного бюджету у зведеному бюджеті і склала 51,2 %. У 2016 році цей показник дорівнював 47,6%, у 2015 році – 45,6%. Частка власних доходів місцевих бюджетів у обсязі валового внутрішнього продукту також зросла з 5,1% у 2014 році, до 6,7% у 2017 році. Необхідно зауважити, що у 2018 році прогнозується подальше їх збільшення до 7,1 відсотка у ВВП.

Щодо динаміки формування об'єднаних територіальних громад, то їхня кількість зросла з 159 у 2015 році до 665 у 2017 році й ще 45 об'єднаних територіальних громад, які очікують рішення ЦВК про призначення перших виборів. На розвиток територіальних громад суттєво зростає державна фінансова підтримка. У 2014 році цей показник складав 0,5 млрд.грн. (субвенція на соціально-економічний розвиток), у 2017 році – 16,1 млрд.грн., у тому числі 6,2 млрд.грн. субвенція на соціально-економічний розвиток, 4,0 млрд.грн. субвенція на розвиток медицини у сільській місцевості, 3,5 млрд.грн. державний фонд регіонального розвитку та ін. На 2018 рік заплановано 19,37 млрд.грн. державної фінансової підтримки, крім того передбачена субвенція на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення в сумі 11,5 млрд.грн.

Ефективне впровадження реформи децентралізації та утворення ОТГ має продовжувати підвищувати рівень соціально-економічного розвитку регіонів. Подальшими перспективами фінансової децентралізації є:

- підвищення рівня фінансової спроможності місцевих бюджетів;
- зменшення диспропорцій між місцевими бюджетами;
- запровадження середньострокового планування на рівні місцевих бюджетів;
- участь громадськості у вирішенні питань місцевого значення;
- застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі на місцевому рівні;
- перехід на взаємовідносини державного бюджету з усіма місцевими бюджетами;
- завершення процесу об'єднання громад.

Література:

1. Децентралізація: місцеві бюджети [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/625-d0fa6d1828bdc916e61d6553d2a00d08.pdf>
2. Фінансова децентралізація: результати та перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/169/Фінаанасова_децентралізація.pdf
3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.slideshare.net/Decentralizationgovua/12-2018>